

Bergvesenet

Postboks 3021, 7002 Trondheim

Rapportarkivet

Bergvesenet rapport nr BV 916	Intern Journal nr 1257/89	Internt arkiv nr	Rapport lokalisering Trondheim	Gradering Åpen
Kommer fra ..arkiv	Ekstern rapport nr	Oversendt fra Torfinn Kjærnet	Fortrolig pga	Fortrolig fra dato:
Tittel Notat om pegmatitter ved Thors gruve i Øvre Vats, Rogaland				
Forfatter Torfinn Kjærnet		Dato 05.11 1989	Bedrift	
Kommune Vindafjord	Fylke Rogaland	Bergdistrikt Vestlandske	1: 50 000 kartblad 12143	1: 250 000 kartblad
Fagområde Geologi	Dokument type	Forekomster Thors gruve		
Råstofftype Malm/metall	Emneord U			
Sammendrag 2 forekomster er befart. Thors gruve UTM 1290.0715 kartblad Ølen 1214-3 og skjerp ved husmansplass UTM 1220.0770 kartblad Ølen 1214-3. Thorium er ikke påvist.				

Torfinn Kjærnet
Postboks 316
9170 LONGYEARBYEN

BERGVESENET	Mottatt	10 NOV 1989	Jant: 1207/89	Saksbeht:	Kopi							
					Satt							
					OM							
					ATT							

BV 916

5. november 1989

NOTAT OM PEGMATITTER I OMRÅDET VED THORS GRUVE I ØVRE VATS, ROGALAND.

Kartblad 1214 III ØLEN, 1:50 000
Vindafjord kommune, Rogaland fylke.
Koordinater Thors Gruve: 32V LM 1290/0715
Koordinater Husmannsplass: 32V LM 1220/0770

Jeg besøkte bruddene 8.juli 1989.

Angående den regionale geologi og historikken i eldre tid vises til følgende to eksisterende rapporter i bergvesenets rapportarkiv:

- ^{BV} Rapport nr. 1010 (Nr. ⁴⁷¹~~479~~ i NGUs bergarkiv) fra 1909.
Rapporten omtaler U og Au i Thors Gruve og Krakanuten.
- ^{BV} Rapport nr. 1011 (Nr. 612 i NGUs bergarkiv) fra 1945.
A.O.Poulsen; Trollskarhaugen. (=Thors Gruve ?)
Var i drift i 1942, videre undersøkt i 1943.

Rapportene nevner at det dreier seg om en pegmatitt i hornblendedioritt med blant annet følgende mineraler; muskovitt, kvarts, feltspat, uraninitt, thoritt, turmalin, vismutinitt samt andre sjeldne mineraler i hengen.

THORS GRUVE:

Denne ligger ca. 300 meter nordvest for en liten bro over bekken ved veien til gårdene Lundagard og Børkjeland. Området er sauebeite og er inngjerdet. Det går ikke vei eller tydelig sti opp til gruve.

Pegmatitten skal være 500 meter lang og 20 - 30 meter bred på det meste. Det skal iflg. de gamle rapportene være drevet ned en synk i bruddet samt en stoll på 19 meter.

I juli 1989 kunne ikke stollen lokaliseres og den er sannsynligvis gjenrast. Det åpne bruddet, med en lengste sidekant på ca. 30-40 meter, var så vidt jeg husker ikke sikret med noe brukbart gjerde. Høyden på bruddets kant var anslagsvis 10 meter på det meste. Noe som kan karakteriseres som synk kunne ikke lokaliseres. Det var sprengt litt flere steder rundt bruddet.

Det var lagt opp en tipp ut fra bruddet. Ved hjelp av scintillometer ble det påvist et muskovittrikt område på tippet med uraninittklumper i matriks. Strålingen akkurat ved denne muskovittmassen var høy. Ellers i bruddet var strålingsnivået forbausende lavt. Scintillometeret ga utslag i muskovittpartier i veggene i bruddet der det satt mindre klumper av uraninitt.

Sammen med gråsvart uraninitt i avrundede aggregater forekom praktisk talt alltid brunlige krystalline masser av zirkon varianten alvitt. Dette mineralet har muligens i tidligere tider blitt tatt for å være thoritt. Thoritt kunne ikke sees noe sted. Almandin var det lite av. Uraninitten var

stedvis omvandlet til orange (fourmarieritt ?) og gule sekundære uranmineraler som ikke kan identifiseres med sikkerhet uten røntgen-analyser. I tidligere tider betegnet man slike gule til orange omvandlingsprodukter med et fellesnavn - gummitt som altså ikke er noe eget mineral.

På et jorde i nærheten arbeidet en gårdbruker (sannsynligvis fra gården Sanddal noen hundre meter fra broen nedover mot riksveien (E76). Han kunne fortelle at det lå en gruve til ved en husmannsplass lenger mot nordvest (koordinater oppgitt ovenfor) og at det var tyskerne som hadde drevet begge gruvene under krigen.

Tyskerne hadde blant annet tatt ut 16 kasser med svarte uranholdige steiner som var blitt lagret i ei løe på gården hans. Dette materialet hadde de ikke tatt med seg og det hadde blitt liggende frem til nylig.

For et par år siden hadde det kommet to personer fra Haukeland sykehus med geigerteller og målt radioaktiviteten i bruddet og hos gårdbrukeren. Disse to hadde fortalt ham at det var helsefarlig å ha materialet liggende da radioaktiviteten var meget høy både i bruddet og ved løa. De hadde derfor fått med seg alle kassene med stein til Bergen. Noe mer visste ikke gårdbrukeren.

En telefon til Haukeland sykehus brakte på det rene at det var en lege ved navn Olav Dahl ansatt ved sykehuset og en fysiker ved navn Vågen ansatt ved Universitetet i Bergen som hadde vært der.

Jeg tok kontakt med begge og Vågen kunne fortelle at de hadde tatt med seg 500 kilo stein fra en haug i terrenget, hvorav ca. 50 kilo var uraninit. Dette var gjort i samråd med grunneieren på stedet (gårdbrukeren). Materialet var nå hovedsakelig lagret på Fysisk Institutt ved Universitetet i Bergen. Strålingsnivået fra dette materialet er 100 millirøntgen pr. time.

En geolog ved navn Øystein Jahnsen ved Universitetet i Bergen undersøker materialet. Noe materiale fantes allerede ved geologisk museum i Bergen og var samlet inn på Kolderups tid. Noe skulle brukes til en utstilling på museet.

Jeg spurte om resten av materialet skulle deponeres pga. strålefare. Vågen svarte at det ikke var meningen, men at de ville utnytte materialet ved å støpe det inn i plast for å selge det som naturlige radioaktive kilder til skoler etc. for undervisningsformål.

Jeg gjorde det klart at min mening var at materialet er mineralogisk interessant og ikke bør deponeres, støpes inn i plast eller ødelegges på annen måte.

PEGMATITTBRUDD VED HUSMANNSPLASS:

Jeg besøkte denne forekomsten samme dag som Thors Gruve.

Husmannsplassen ligger en kilometer nordvest for Thors Gruve. En veg som er kjørbær med firehjulstrekket går langs bekken, og man kan følge denne inntil man ser husmannsplassen i lia på vestsiden av bekken.

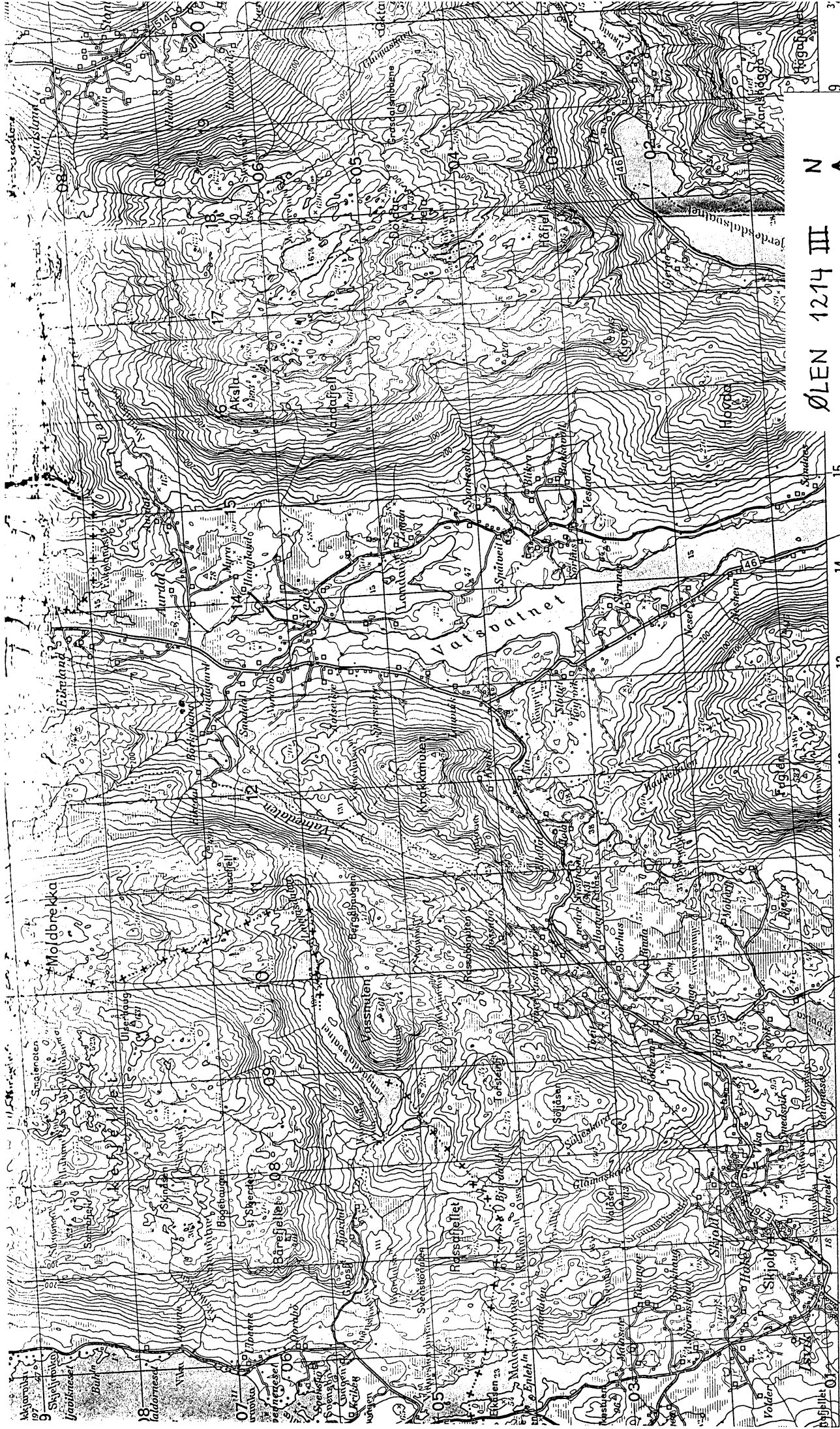
På tunet på husmannsplassen er det tipper fra ett pegmatittbrudd som ligger rett bakenfor et skur. Bruddet er lite (ca. 10x8 meter med 3 meter høye kanter). På tippene er det stedvis mye uraninitt som dendrittiske aggregater av avrundede krystaller og terningformede enkelt-krystaller opptil 1,5 cm i feltspat/glimmer matriks, oftest med zirkon varianten alvitt samt gule og orange omvandlingsprodukter av uraninitten. Også i bruddet sitter det uraninitt i glimmerpartiene.

Ca. 200 meter nordvest for husmannsplassen er det ytterligere ett pegmatittbrudd. Dit kommer man ved å følge en tydelig sti mot nordvest. Scintillometeret ga ikke utslag i dette bruddet som var 8-10 meter bredt, 20 meter langt og 4-6 meter dypt. Bruddet var ikke sikret.

Det kan meget vel være flere brudd i den tette løvskogen i området.

Torfinn Kjærnet

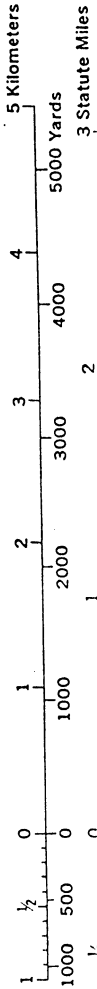
ØLEN 1214 III

KÅRHUS 1 KM

NEDSTRAND 30 KM

HAUGESUND 28 KM

Målestokk, Scale 1:50 000

M711
Edition 2 - NOR

TRYK
RYKK ULOVLIG.